OUTOKUMPU
Mondo Minerals Vuonos YVA-hankealue - purkuputkilinjojen ja kaivospiirin alueiden arkeologinen inventointi 2025

versio 6

Timo Sepänmaa
Ville Hemminki

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Mondo Minerals B.V.
Branch Finland

© Mikroliitti Oy

Sisältö

Perustiedot **2**
Kartat **3**
Kohdeluettelo **6**
Inventointi **7**
Lähteet 8
Kiinteät muinaisjäännökset **9**
1 OUTOKUMPU LOUKONKANGAS 9
3 OUTOKUMPU LAPPALANKANGAS 11
5 OUTOKUMPU TEYRISUO 1 13
6 OUTOKUMPU TEYRISUO 2 15
7 OUTOKUMPU YLÄPIHA 17
Arkeologinen löytöpaikka **19**
4 OUTOKUMPU TERVASHAKO 1 19
Poistettu havaintokohde **21**
2 OUTOKUMPU TERVASHAKO 3 21
Muu arkeologinen kohde **23**
8 OUTOKUMPU LEMMETTY 23

Kansikuva: Tervahauta (kohde 6), luoteeseen.

Perustiedot

Alue: Outokummussa Mondo Minerals Vuonoksen hankealue, joka sisältää kaivospiirin alueen sekä neljän purkuputkilinjavaihtoehdon alueet.

Tarkoitus: Selvittää tutkimusalueella sijaitsevat muinaisjäännökset ja muut suojeltavaksi katsottavat arkeologiset jäännökset.

Maastotyö: lokakuun alussa 2025.

Tilaaja: Mondo Minerals B.V. Branch Finland

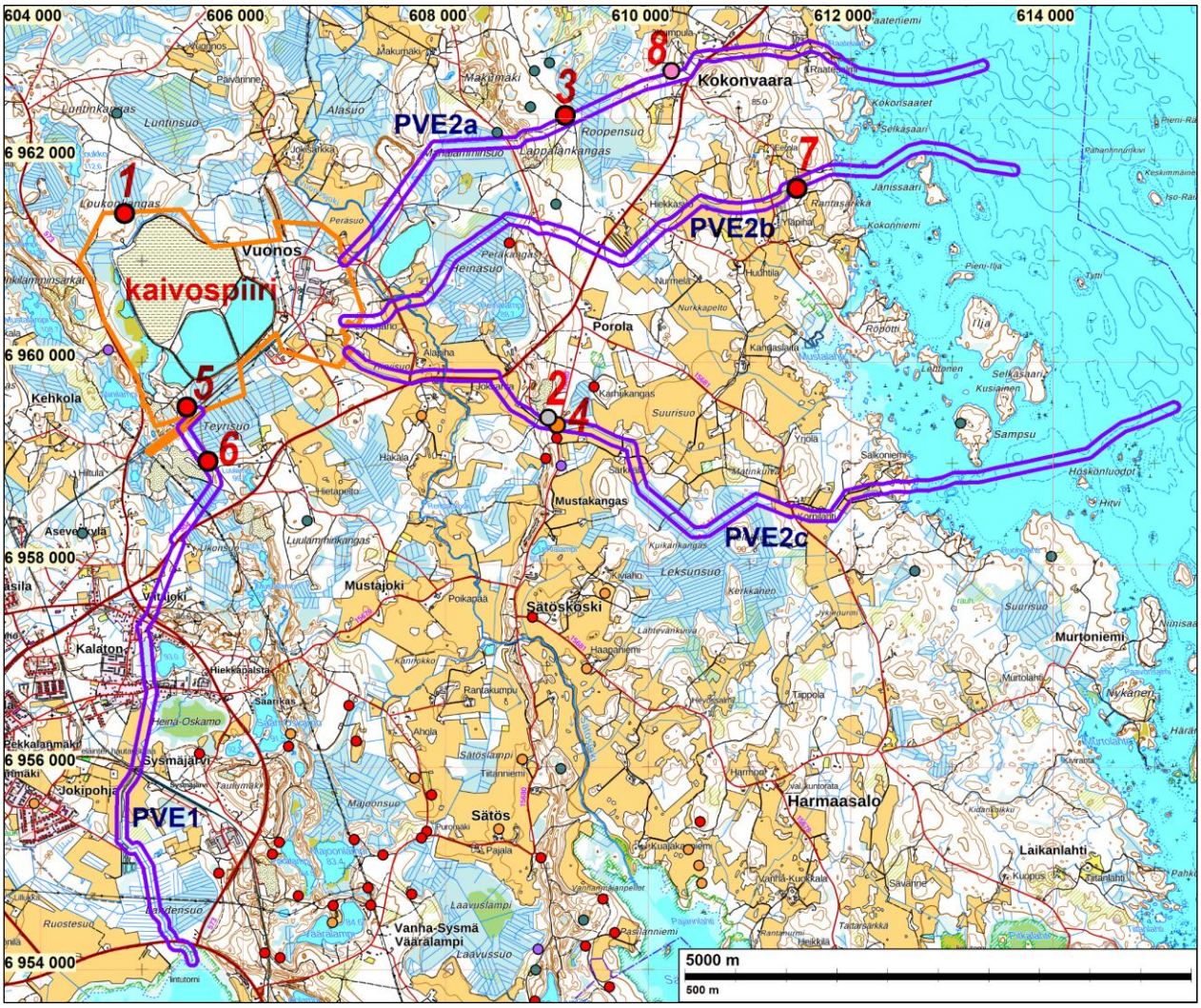
Tekijät: Mikroliitti Oy. Timo Sepänmaa ja Ville Hemminki.

Tulokset Ennen inventointia tutkimusalueelta tunnettiin neljä arkeologista kohdetta (kohteet 1-4). Maastotarkastuksissa löytyi lisäksi 4 aikaisemmin tuntematonta kohdetta. Inventoinnin jälkeen arkeologisia kohteita on viisi kiinteää muinaisjäännöstä (sm), yksi arkeologinen löytöpaikka (ei arkeologinen suojelukohde) sekä yksi muu arkeologinen kohde (ei arkeologinen suojelukohde). Poistetuksi havaintokohteeksi siirretty kohde (kohde 2) on myös käsitelty tässä raportissa.

Selityksiä: Koordinaatit ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa, ellei toisin mainittu. Maasto- ja peruskartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 11/2025. Nämä sekä lidaraineiston visualisoinnit ovat em. koordinaatiston pohjois-eteläsuunnassa 0°/360° = koordinaatiston karttapohjoinen on kartassa ylhäällä. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 12/2025. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ja muu materiaali sekä raportin masterdokumentti ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla (kaikki fyysisesti Suomessa, eri paikoissa). Valokuvat: Timo Sepänmaa ja Ville Hemminki.

© Mikroliitti Oy

Kartat

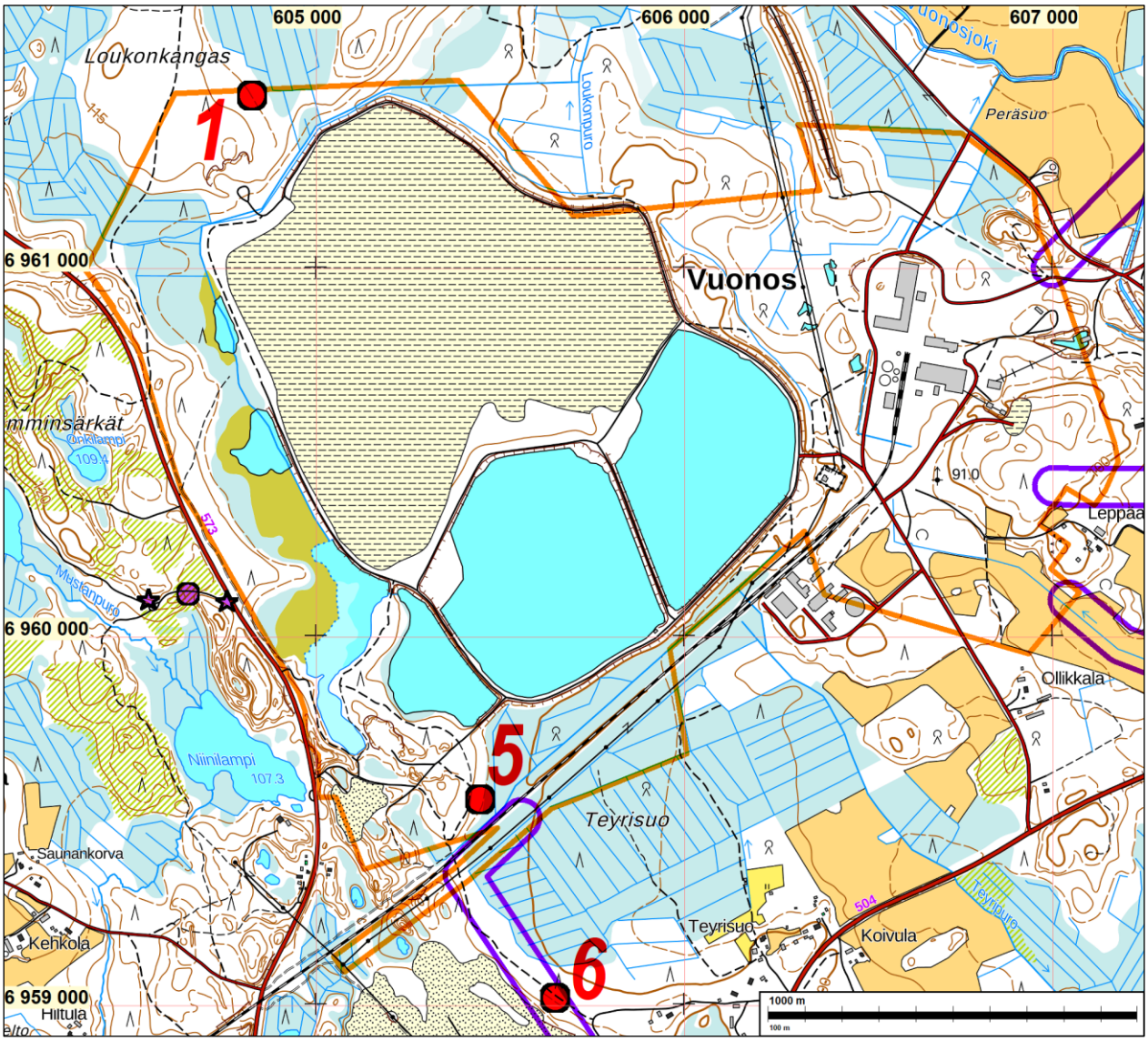

Yleiskartta 1. Kaivospiirin raja on merkitty oranssilla viivalla. Purkuputkilinjavaihtoehdot PVE1, 2a, 2b ja 2c ovat YVA-menettelyssä tarkasteltavia vaihtoehtoja. Ne on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveinä käytävinä ja nimetty sinisin kirjaimin. Linjat ulottuvat kauas Viinijärveen idässä. Vuoden 2025 inventointi kattoi vain maa-alueet. Tutkimusalue on siis kaivospiirin alue sekä purkuputkilinjat 100 m leveinä käytävinä rantoihin asti. Karttaan on merkitty myös muut alueelta tunnetut arkeologiset kohteet muinaisjäännöspotentiaalin hahmottamiseksi. Numerointi sama kuin raportissa.

Merkkien selitykset:

● = kiinteä muinaisjäännös ● = muu arkeologinen kulttuuriperintökohde ● = mahdollinen muinaisjäännös
● = arkeologinen löytöpaikka ● = poistettu havaintokohde ● = muu arkeologinen kohde
● = arkeologinen havaintokohde.

© Mikroliitti Oy

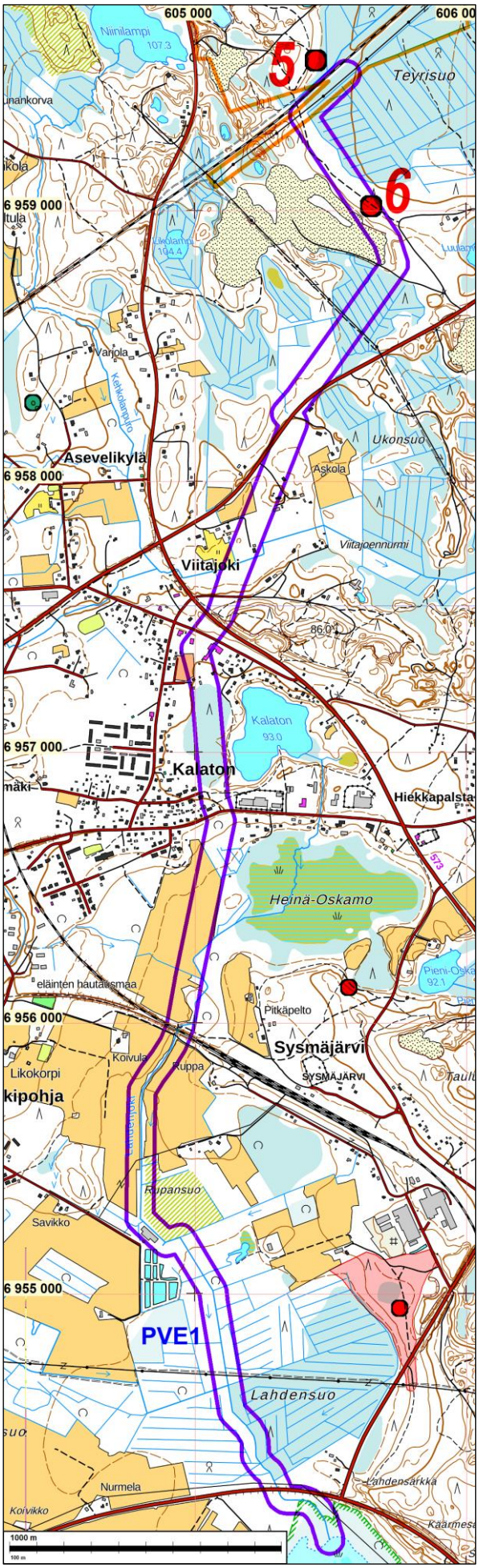

Yleiskartta 2. Kaivospiiri ja lähiympäristö. Kaivospiirin raja on merkitty oranssilla viivalla. Purkuputkilinjat on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveinä käytävinä. Karttaan on merkitty myös muut alueelta tunnetut arkeologiset kohteet muinaisjäännöspotentiaalin hahmottamiseksi. Numerointi sama kuin raportissa. Merkkien selitykset:

● = kiinteä muinaisjäännös ● = mahdollinen muinaisjäännös, sinipunainen tähti = alakohde.

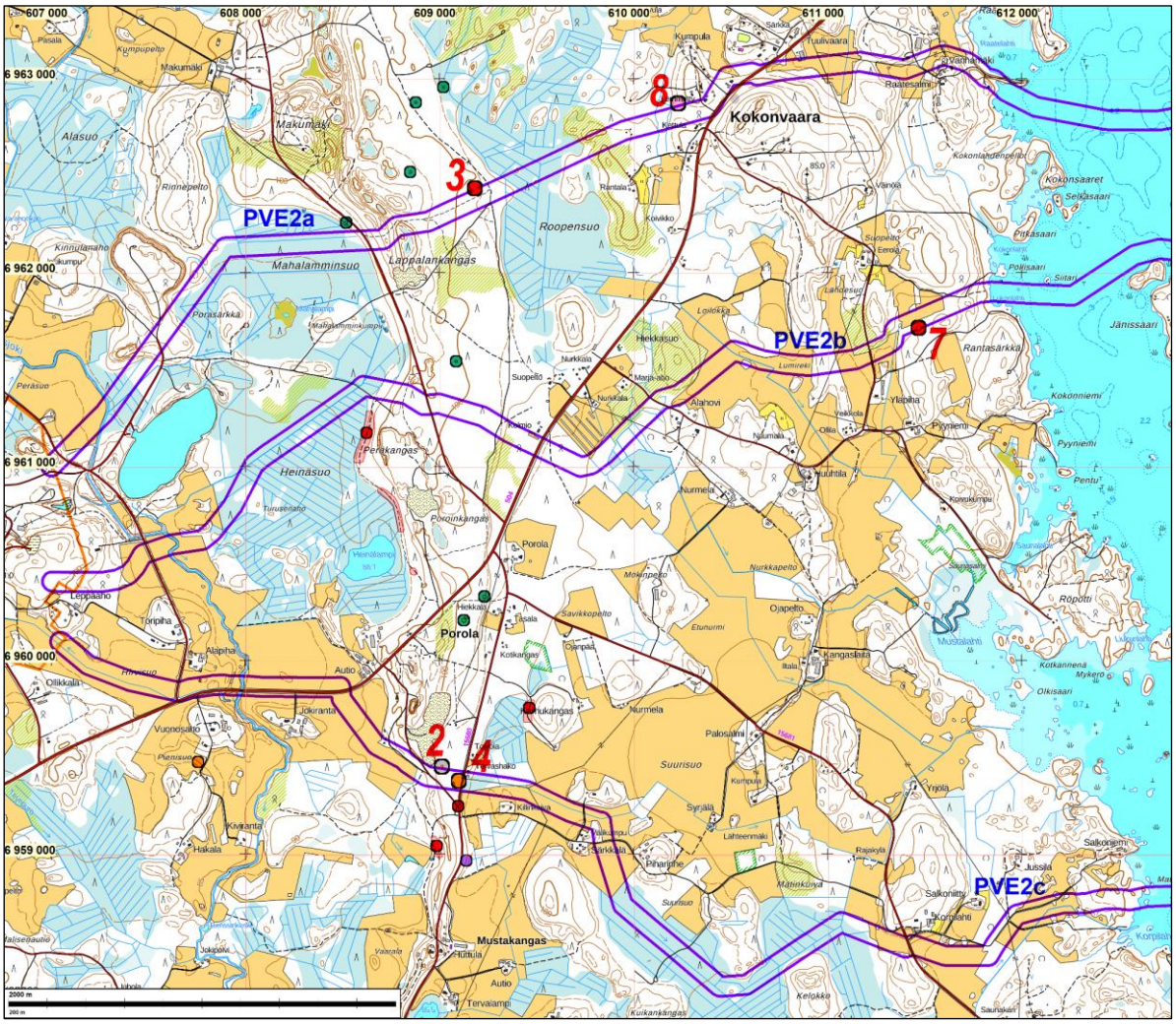
Kartan vasemmassa eli länsilaidassa on juuri tutkimusalueen ulkopuolelle merkittynä mahdollinen muinaisjäännös (mjtunnus 1000033071). Kyseessä on yleisöilmoitus muutamasta kvartsi-iskoksesta. Koska kohde alakohteineen on tutkimusalueen ulkopuolella, ei sitä inventoinnissa tarkastettu.

© Mikroliitti Oy

Yleiskartta 3. Purkuputkilinjan PVE1 alue ympäristöineen. Kaivospiirin raja on merkitty oranssilla viivalla. Purkuputkilinja on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveinä käytävinä. Karttaan on merkitty myös muut alueelta tunnetut arkeologiset kohteet muinaisjäännöspotentiaalin hahmottamiseksi. Numerointi sama kuin raportissa. Merkkien selitykset:
punainen pallo = kiinteä muinaisjäännös, (punainen varjostus osoittaa muinaisjäännösalueen rajausta)
sinivihreä pallo = arkeologinen havaintokohde

© Mikroliitti Oy

Yleiskartta 4. Purkuputkilinjat 2a, 2b ja 2c. Kaivospiirin raja on merkitty oranssilla viivalla. Purkuputkilinjat on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveinä käytävinä. Karttaan on merkitty myös muut alueelta tunnetut arkeologiset kohteet muinaisjäännöspotentiaalin hahmottamiseksi. Numerointi sama kuin raportissa. Merkit samat kuin edellisissä kartoissa.

Kohdeluettelo

Sarake Et. linjaan tarkoittaa kohteen lähintä etäisyyttä purkuputken keskilinjaan metriä. Merkintä ”alueella” tarkoittaa että kohde on kaivospiirin alueella.

N:o	N	E	Nimi	Ajoitus	Laji	Mjtunnus	et. linjaan
kiinteät muinaisjäännökset (arkeologisia suojelukohteita)							
1	6961465	604829	Loukonkangas	historiallinen	hiilimiilu	1000084825	alueella
3	6962434	609183	Lappalankangas	historiallinen	hiilihauta	1000084845	2a, 50 m
5	6959555	605448	Teyrisuo 1	historiallinen	hiilimiilu	uusi	alueella
6	6959016	605652	Teyrisuo 2	historiallinen	tervahauta	uusi	1, 15 m
7	6961714	611471	Yläpiha	historiallinen	nauriskuoppa	uusi	2b, 45 m
arkeologinen löytöpaikka (ei arkeologinen suojelukohde)							
4	6959377	609101	Tervashako 1	kivikautinen	löytö	309040007	2c, 5 m
poistettu havaintokohde (ei arkeologinen suojelukohde)							
2	6959451	609014	Tervashako 3	historiallinen	aineksenotto	1000084841	2c, 55 m
muu arkeologinen kohde (ei arkeologinen suojelukohde)							
8	6962872	610232	Lemmetty	historiallinen	raivausvalli	uusi	2a, 15 m

© Mikroliitti Oy

Inventointi

Outokummun Vuonoksen tehtaalla on käynnissä YVA-menettely. Mondo Minerals B.V. Branch Finland tilasi hankealueen arkeologisen inventoinnin Mikroliitti Oy:tä. Maastotyöt tekivät Timo Sepänmaa ja Ville Hemminki lokakuussa 2025 työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Hankealue sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirkosta 2 – 11 km koilliseen, itään, kaakkoon ja etelään. Alue koostuu kaivospiirin alueesta (3,8 km^2), joka koostuu tuotantoalueista ja rikastushiekka-altaista, sekä neljästä YVA-menettelyssä tarkasteltavasta purkuputkivaihtoehdosta (PVE1, PVE2a, PVE2b ja PVE2c). Purkuputket ulottuvat Viinijärveen ja Sysmäjärveen veden alle. Vedenalaisia osuuksia ei inventoitu. Maanpäällisiä osuuksia niissä oli yhteensä noin 18,4 km. Purkuputkien alueet inventoitiin 100 m leveinä käytävinä – siis 50 m etäisyydellä keskilinjoista molempiin suuntiin.

Outokummun alueella on tehty paljon arkeologisia tutkimuksia 1930-luvulta 2020-luvulle. Niistä suurin osa on ollut arkeologisia kaivauksia ja arkeologisten kohteiden tarkastuksia. Kaivausalueet eivät ole ulottuneet v. 2025 tutkimusalueille. Laajempia Outokummun ja aikaisemman Kuusjärven kunnan arkeologisia inventointeja ovat tehneet Pirjo Lahtiperä v. 1965 ja Petro Pesonen v. 2002. Vuoden 2025 kohteista vain yksi löytöpaikka on mainittu aikaisemmissa maastoinventoinneissa (tämän raportin kohde 4 - Pesonen 2002, 188). 2010-luvulta lähtien maakuntamuseoiden arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ja suojelusta vastaavat tahot ovat tehneet arkeologisten kohteiden ns. etätarkastuksia Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineiston perusteella tehtyjen visualisointien perusteella. Niistä tehtyjen havaintojen perusteella Muinaisjäännösrekisteriin on merkitty kohteita muinaisjäännösstatuksella ”havaintopaikka”, joita oli v. 2025 tutkimusalueella 3 kpl (raportin kohteet 1-3).

Tutkimusalue sijaitsee 79 ja 118 m korkeustasojen välissä. Sysmäjärvi, johon purkuputki 1 laskee, on tasolla 86,1 m, Viinijärvi, johon laskeva purkuputket 2a, 2b ja 2c on tasolla 79 m. Tutkimusalueen korkeimmat kohdat ovat kaivospiirin luoteisosassa, Loukonkankaan alueella, sekä kaivospiirin lounaisosassa, Niinilammen itäpuolella olevan mäen laella. Molemmat ovat n. 118 m korkeudella. Alueella on harju- ja moreenimuodostumia sekä soita. Suot ovat pääosin ojitettu tai raivattu pelloiksi. Kaivospiirin alue on suurimmaksi osaksi entisen kaivoksen sivukivien läjitysaluetta sekä vesialtaita.

Jääkauden jälkeen tutkimusalueelle on ulottunut Itämeren muinaisvaiheen Ancylusjärven lahti n. 88 m tasolla 10400 eaa, jolloin Pohjois-Karjalassa oli jo hyvin harvaa asutusta. Vesi laski ja Viinijärvi kuroutui Ancylusjärvestä noin 8000 eaa. Saimaan tulva ulottui Viinijärveen 5700 eaa ja sen huipputaso eli Saimaan korkein taso 4400-4000 eaa oli noin 92 m tasolla. Siitä vesi laski 2000 eaa mennessä noin 85 m tasolle ja edelleen nykytasolle 79 m n. 500 jaa mennessä. Esihistoriallista rantasidonnaista asutusta voi siten sijaita noin 80 – 94 m korkeusvälillä.

Vuoden 1595 Ruotsin ja Venäjän välisessä Täyssinän rauhassa tutkimusalue oli Venäjää. Runsas 20 vuotta myöhemmin, v. 1617, Stolbovan rauhansopimuksessa se siirtyi Ruotsin osaksi. Outokummun seudulla oli kiinteää maatalousasutusta jo ennen vuotta 1617. Kirjallista tietoa sen määrästä ja sijainnista ei ole.

Ennen inventointia selvitettiin tiedot alueen arkeologisista kohteista Museoviraston Muinaisjäännösrekisteristä sekä Mikroliitti Oy:n omista tietokannoista. Samoin selvitettiin mitä arkeologisia tutkimuksia alueella on tehty. Kartta-aineistojen ja muiden tietojen perusteella selvitettiin alueen vesistöhistoria sekä potentiaalia erityyppisten muinaisjäännösten suhteen. Historiallisen ajan asutustilannetta selvitettiin 1800-luvun pitäjänkarttojen perusteella. Niissä ei tutkimusalueiden

© Mikroliitti Oy

kohdilla ollut merkitty asutusta, myllyjä tai muita sellaisia merkintöjä, jotka viittaisivat paikalta mahdollisesti löytyviin muinaisjäännöksiin tai muihin arkeologisiin suojelukohteisiin. Isojakokartat alueelta on tehty myöhemmin kuin pitäjänkarttojen ensimmäiset vedokset. Niistä ei siten ollut apua arkeologisten suojelukohteiden toteamiseksi. Maanmittauslaitoksen 5 p laserkeilausaineistosta laadituista maastomalleista tehtiin visualisointeja, joiden perusteella etsittiin maanpinnalle erottuvia rakenteita, kuten hiilimiiluja ja tervahautoja.

Maastoinventoinnissa tarkastettiin kaikki aikaisemmin tunnetut arkeologiset kohteet. Useilla paikoilla tehtiin koekuoppia toisaalta maanalaisten kohteiden havaitsemiseksi, toisaalta rantasidonnaisille, esihistoriallisille asuinpaikoille sopivien maaperien ja maastojen havaitsemiseksi. Laserkeilausaineistosta tehdyissä visualisoinneissa todennäköisimmiltä arkeologisilta kohteilta vaikuttaneet tällä menetelmällä havaitut kuopanteet tarkastettiin maastossa. Niistä 3 kpl osoittautui maastotarkastuksessa muinaisjäännökseksi, parikymmentä muuta maastossa tarkastettua osoittautui luonnonmuodostumiksi tai nykyaikaisiksi maanottokuopiksi.

Ennen inventointia tutkimusalueelta tunnettiin neljä arkeologista kohdetta (kohteet 1-4). Näistä yksi (kohde 2) todettiin maastossa uudehkoksi maanottokuopaksi, joka ei ole arkeologinen kohde. Maastotarkastuksissa löytyi lisäksi 4 aikaisemmin tuntematonta kohdetta.

Inventoinnin jälkeen arkeologisia kohteita on viisi kiinteää muinaisjäännöstä (sm), yksi arkeologinen löytöpaikka (ei arkeologinen suojelukohde) sekä yksi muu arkeologinen kohde (ei arkeologinen suojelukohde). Poistetuksi havaintokohteeksi siirretty kohde on myös käsitelty tässä raportissa. Arkeologisista suojelukohteista yksi on 15 m etäisyydellä purkuputkilinjan keskilinjasta, kaksi 45-50 m etäisyydellä ja kaksi kaivospiirin alueella.

16.2.2026

Timo Sepänmaa
Mikroliitti Oy

Lähteet

Lahtiperä, Pirjo 1965. Kertomus Kuusjärven kiinteistä muinaisjäännöksistä. Museovirasto.
Laserkeilausaineisto 5 p. Tuotantoalue Outokumpu. 2020. Maanmittauslaitos.
Peruskartat 4222 10 ja 4222 11, 1974. Maanmittauslaitos.
Pesonen, Petro 2002. Outokummun arkeologinen inventointi 2002. Pohjois-Karjalan museo.
Pitäjänkartat: Kuusjärvi 1847 / 1891. Lehdet 422210 ja 422211, Liperi 1847, 1891. Lehdet 422210 ja 422212. Kansallisarkisto.

© Mikroliitti Oy

Kiinteät muinaisjäännökset

1 OUTOKUMPU LOUKONKANGAS

Mjtunnus: 1000084825
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: hiilimiilu

Koordin: N: 6961465 E: 604829 Z: 112,5

Tutkijat: Niko Anttiroiko 2025 etätarkastus, Sepänmaa & Hemminki 2025 inventointi

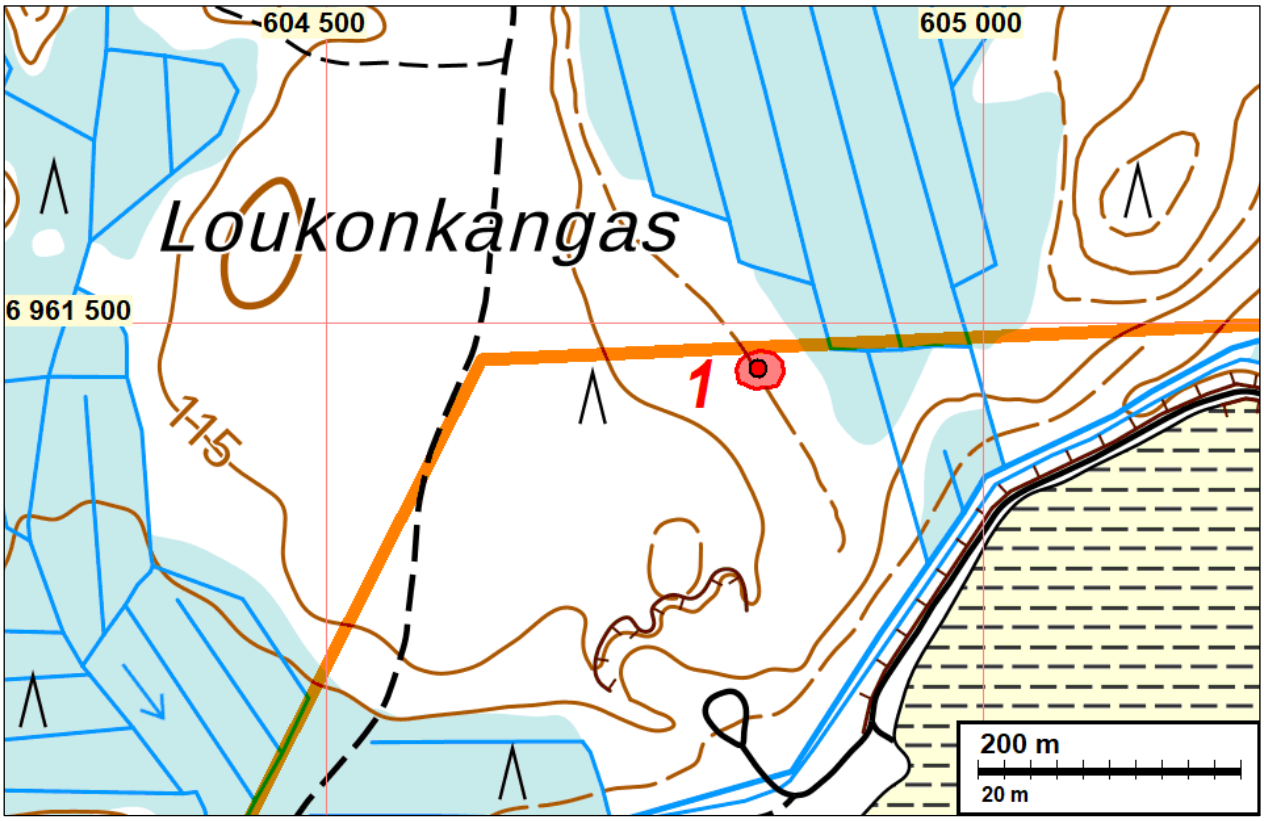
Sijainti: Paikka sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirkosta 4,9 km pohjoiseen.

Muutokset: status (aik. havaintokohde), muinaisjäännösrajaus päivitetty.

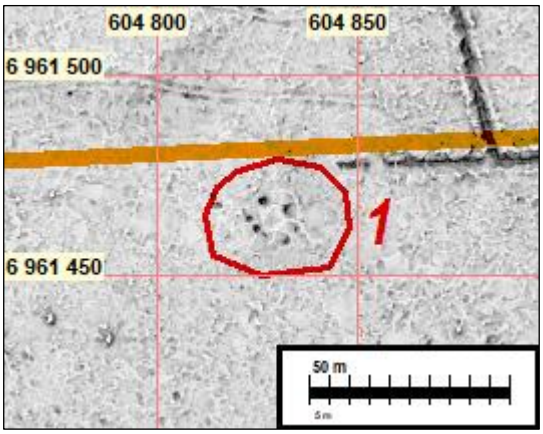
Huomiot: *Muinaisjäännösrekisteri:*
Kohteeseen kuuluu hiilimiilu. Kohde on tunnistettu ja rajattu Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (Tuotantoalue: Outokumpu 2020) tehtyjen arkeologisten havaintojen perusteella (Anttiroiko 2025, etätarkastus). Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.
Huomautuksia: Kohde tunnistettu arkeologin Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (tuotantoalue: Outokumpu 2020) tekemien havaintojen perusteella. Paikantamisessa on käytetty apuna U-NET -mallia (Anttiroiko et al. 2023, https://doi.org/10.3390/rs15071799).

Sepänmaa 2025:
Kohde tarkastettiin inventoinnin yhteydessä. Paikalla on hiilimiilu, halkaisijaltaan noin 10 m, korkeudeltaan n. 50 cm, tasalakinen. Sitä kiertää ryhmä noin 50 x 100 cm kokoisia kuoppia.
Maaperä on hiekkamoreenia. Puusto mäntymetsää, jonka seassa on nuoria kuusia.
Sijaitsee kaivospiirin alueen pohjoislaidalla.

© Mikroliitti Oy

Kohde 1 – hiilimiilu. Kaivospiirin alueen pohjois- ja luoteisraja on merkitty oranssilla viivalla, kohteen peruspiste punaisella pallolla ja suojelualue punaisella varjostuksella.

Kohde 1 – hiilimiilu Maanmittauslaitoksen 5p laserkeilausaineistosta (lehti P5311D1_8) tehdyssä visualisoinnissa.

© Mikroliitti Oy

Hiilimiilu. Pohjoiseen.

3 OUTOKUMPU LAPPALANKANGAS

Mjtunnus: 1000084845
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: hiilihauta

Koordin: N: 6962434 E: 609183 Z: 98

Tutkijat: Niko Anttiroiko 2025 etätarkastus, Sepänmaa & Hemminki 2025 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirkosta 8,4 km koilliseen.

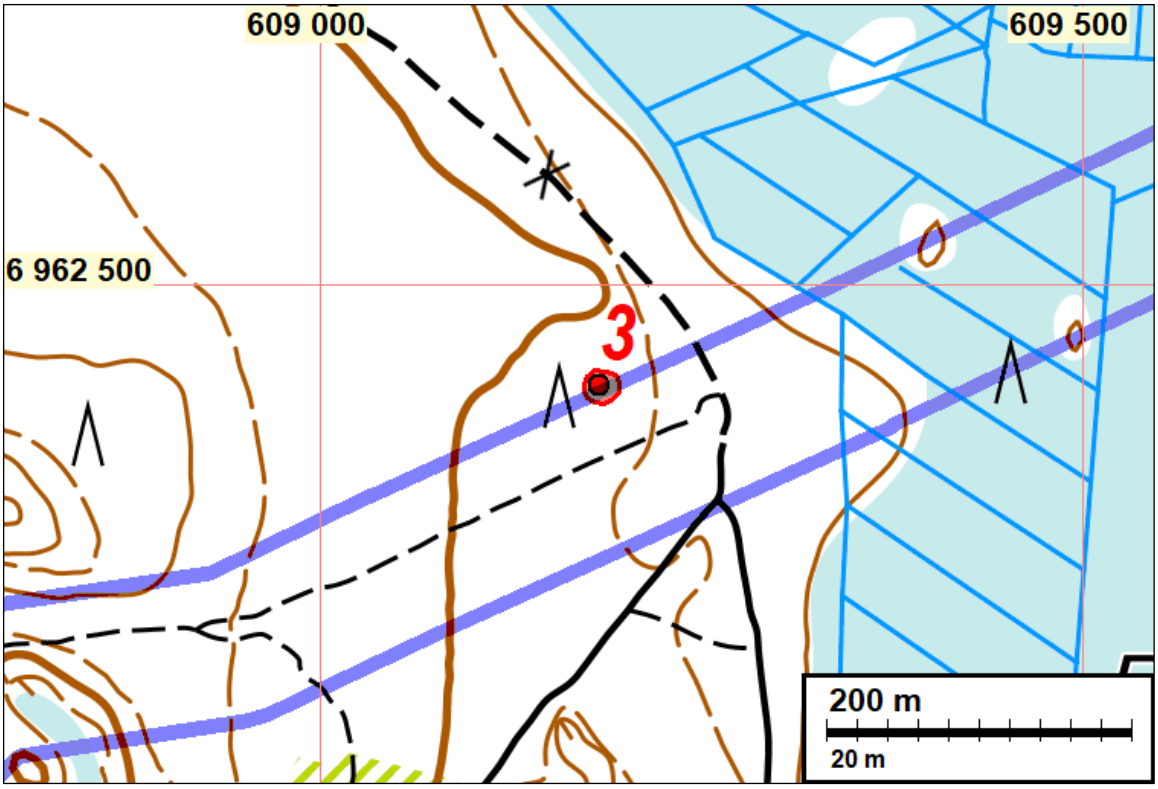
Muutokset: status (aik. havaintokohde), tyyppi - aik. tervahauta, muinaisjäännösrajaus päivitetty.

Huomiot: *Muinaisjäännösrekisteri:* Kohteeseen kuuluu tervahauta. Kohde on tunnistettu ja rajattu Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (Tuotantoalue: Outokumpu 2020) tehtyjen arkeologisten havaintojen perusteella (Anttiroiko 2025, etätarkastus). Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.
Huomautuksia: Kohde tunnistettu arkeologin Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (tuotantoalue: Outokumpu 2020) tekemien havaintojen perusteella.

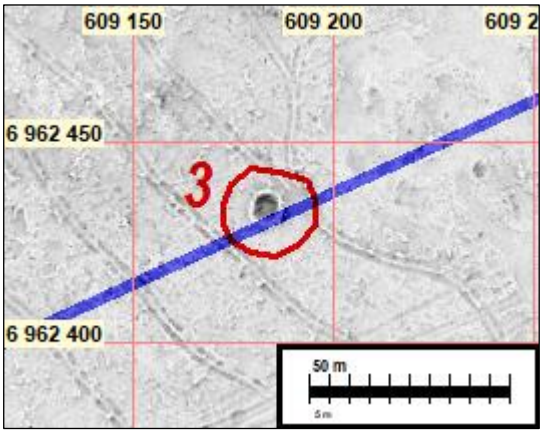
© Mikroliitti Oy

Paikantamisessa on käytetty apuna U-NET -mallia (Anttiroiko et al. 2023, https://doi.org/10.3390/rs15071799).

Sepänmaa 2025: Kohde tarkastettiin v. 2025 inventoinnissa. Kyseessä on hiilihauta, halkaisijaltaan noin 5 m ja syvyydeltään 50 cm. Sitä kiertää runsaan metrin levyinen parikymmentä cm korkea maavalli. Maasto on hiekkakangasta, puusto pääasiassa mäntymetsä, joukossa hieman nuoria kuusia ja lehtipuita.
Kohde sijaitsee purkuputken PVE2a:n luoteisrajalla, keskilinjasta noin 50 m luoteeseen.

Kohde 3 – hiilihauta. Purkuputkilinjan PVE2a:n tutkimusalueen rajat on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveinä käytävänä. Kohteen peruspiste on merkitty punaisella pallolla ja suojelualue punaisella varjostuksella.

Kohde 3 – hiilihauta Maanmittauslaitoksen 5p laserkeilausaineistosta (lehti P5311F1_6) tehdyssä visualisoinnissa.

© Mikroliitti Oy

Hiilihauta. Luoteeseen.

5 OUTOKUMPU TEYRISUO 1

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: hiilimiilu

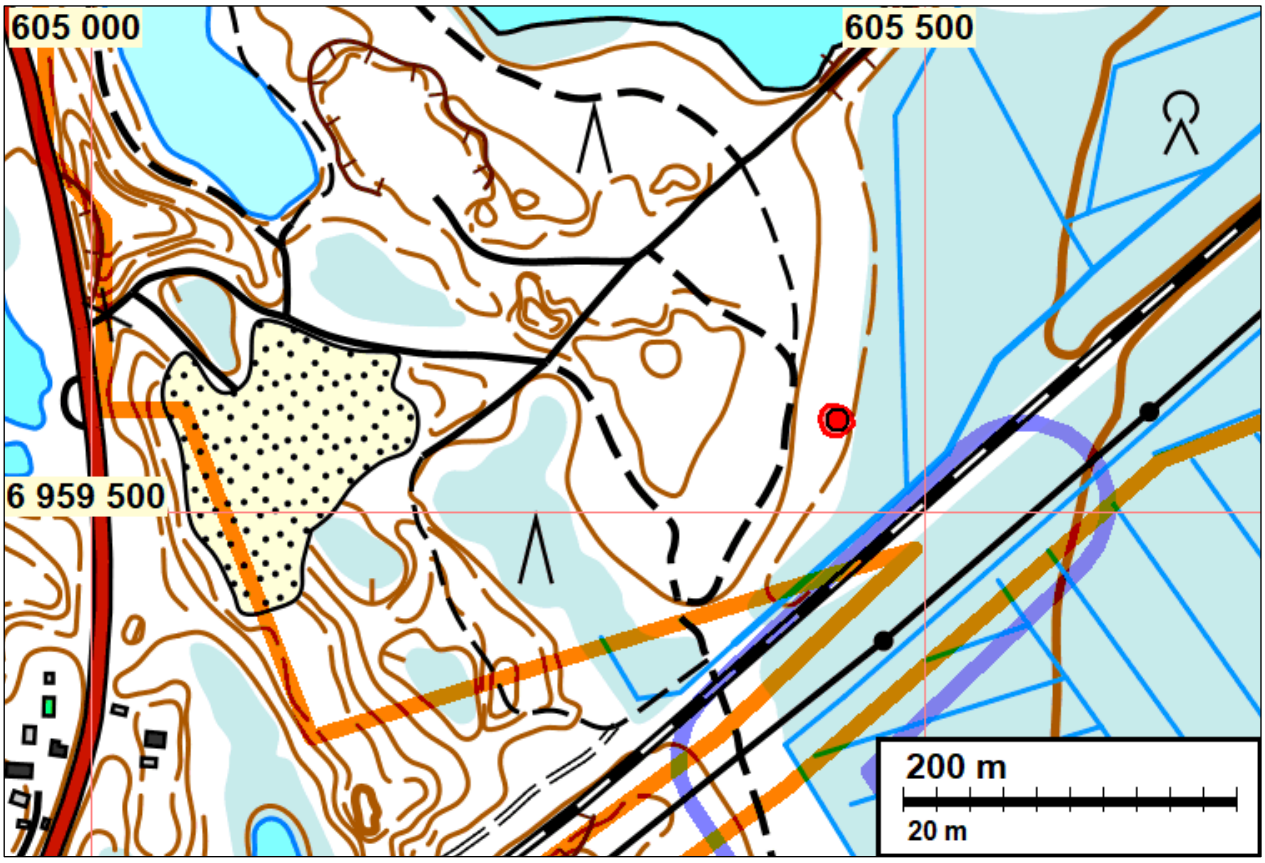
Koordin: N: 6959555 E: 605448 Z: 103

Tutkijat: Sepänmaa & Hemminki 2025 inventointi

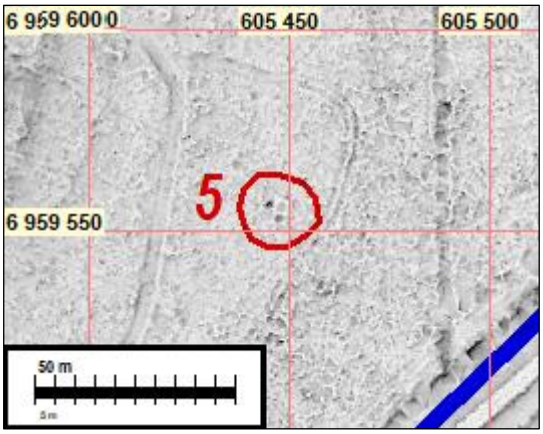
Sijainti: Paikka sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirkosta 3,7 km koilliseen.

Huomiot: *Sepänmaa 2025*: Paikalla on hiilimiilu, halkaisijaltaan noin 6 m, korkeus muutama kymmentä cm. Sen runoja kiertää ryhmä pieniä (n. 50 x 70 cm) kuoppia. Maaperä on hiekkaa, puusto mäntymetsää, seassa joitakin nuoria kuusia.
Kohde sijaitsee kaivospiirin alueen eteläosassa.

© Mikroliitti Oy

Kohde 5 – hiilimiilu. Kaivospiirin alueen lounais- ja eteläraja on merkitty oranssilla viivalla ja purkuputkilinja PVE1:n tutkimusalueen rajat tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveänä käytävänä. Kohteen peruspiste on merkitty punaisella pallolla ja suojelualue punaisella varjostuksella.

Kohde 5 – hiilimiilu Maanmittauslaitoksen 5p laserkeilausaineistosta (lehti P5311C4_3) tehdyssä visualisoinnissa.

© Mikroliitti Oy

Hiilimiilu. Koilliseen.

6 OUTOKUMPU TEYRISUO 2

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

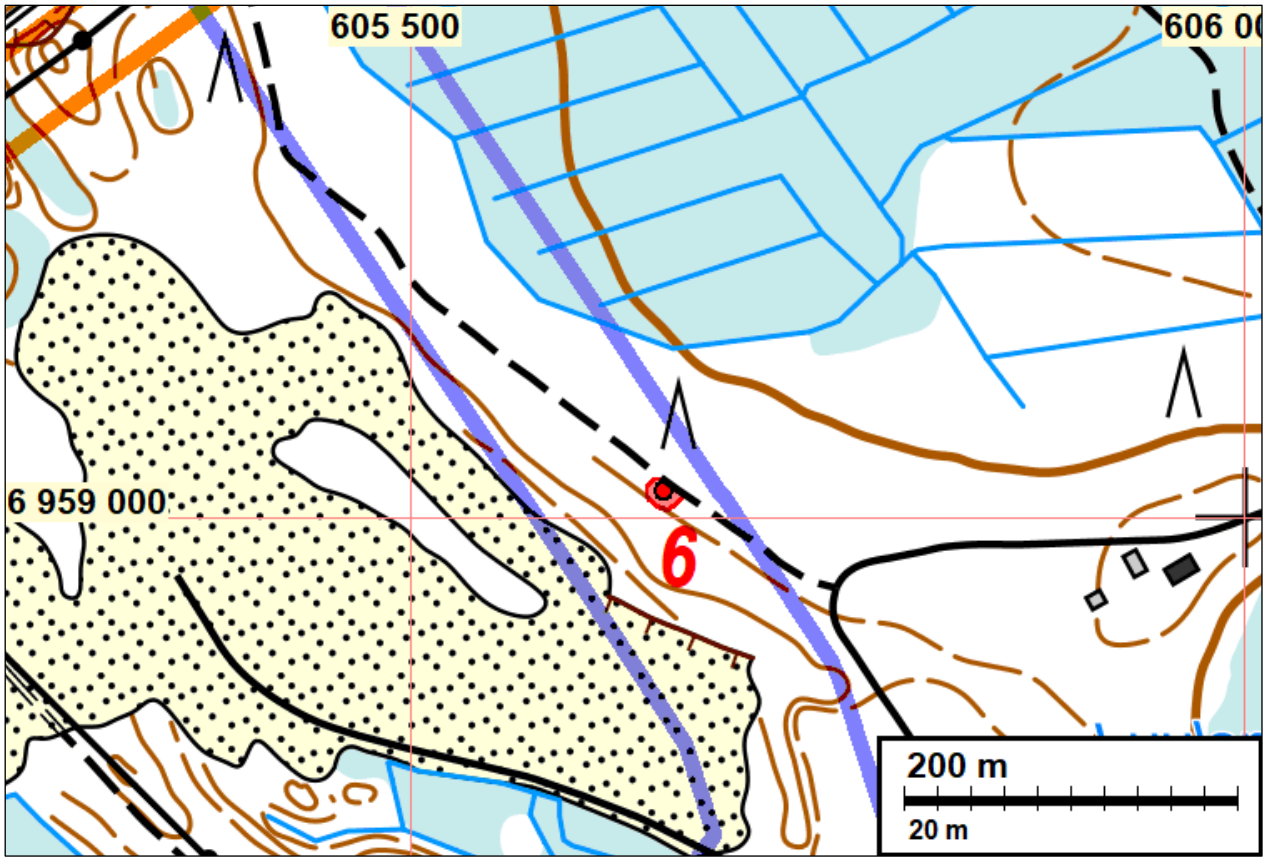
Koordin: N: 6959016 E: 605652 Z: 102

Tutkijat: Sepänmaa & Hemminki 2025 inventointi

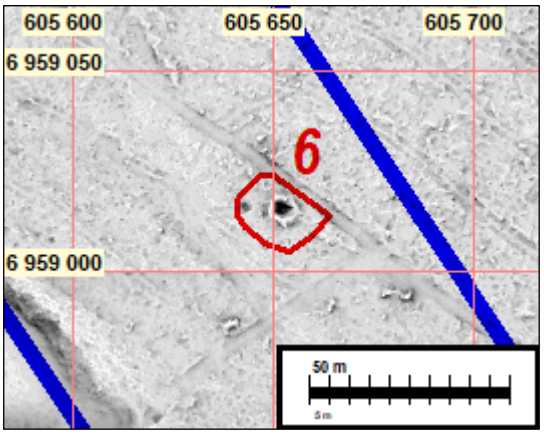
Sijainti: Paikka sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirk 3,6 km koilliseen.

Huomiot: *Sepänmaa 2025:* Paikalla on suppilomainen kuoppa, halkaisija noin 8 m, syvyys 160 cm. Sitä kiertää runsaan metrin levyinen, max. 40 cm korkea reunavalli. Kuopan pohjalla hahmottuu hieman neliömäistä, n. 50 x 50 cm kokoista kuopannetta. Kuopan pohjalle ja reunavallille tehdyissä kairauksissa todettiin usean kymmenen cm vahvuinen hiilikerros. Rakenteen perusteella kyseessä on keskussäiliöllinen tervahauta. Maasto on kangasmetsää, puusto mäntymetsää, seassa hieman myös nuoria kuusia.
Kohde sijaitsee kevytrakenteiseen metsäautotiehen koillisosaltaan rajautuen, purkuputkilinjan PVE1 keskilinjalta noin 10 – 15 m koilliseen.

© Mikroliitti Oy

Kohde 6 – tervahauta. Purkuputkilinja PVE1:n tutkimusalueen rajat on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveänä käytävänä. Kohteen peruspiste on merkitty punaisella pallolla ja suojelualue punaisella varjostuksella.

Kohde 6 – tervahauta Maanmittauslaitoksen 5p laserkeilausaineistosta (lehdet P5311C4_2 ja _3) tehdyssä visualisoinnissa.

© Mikroliitti Oy

Tervahauta. Länteen.

7 OUTOKUMPU YLÄPIHA

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: maatalous: nauriskuoppa

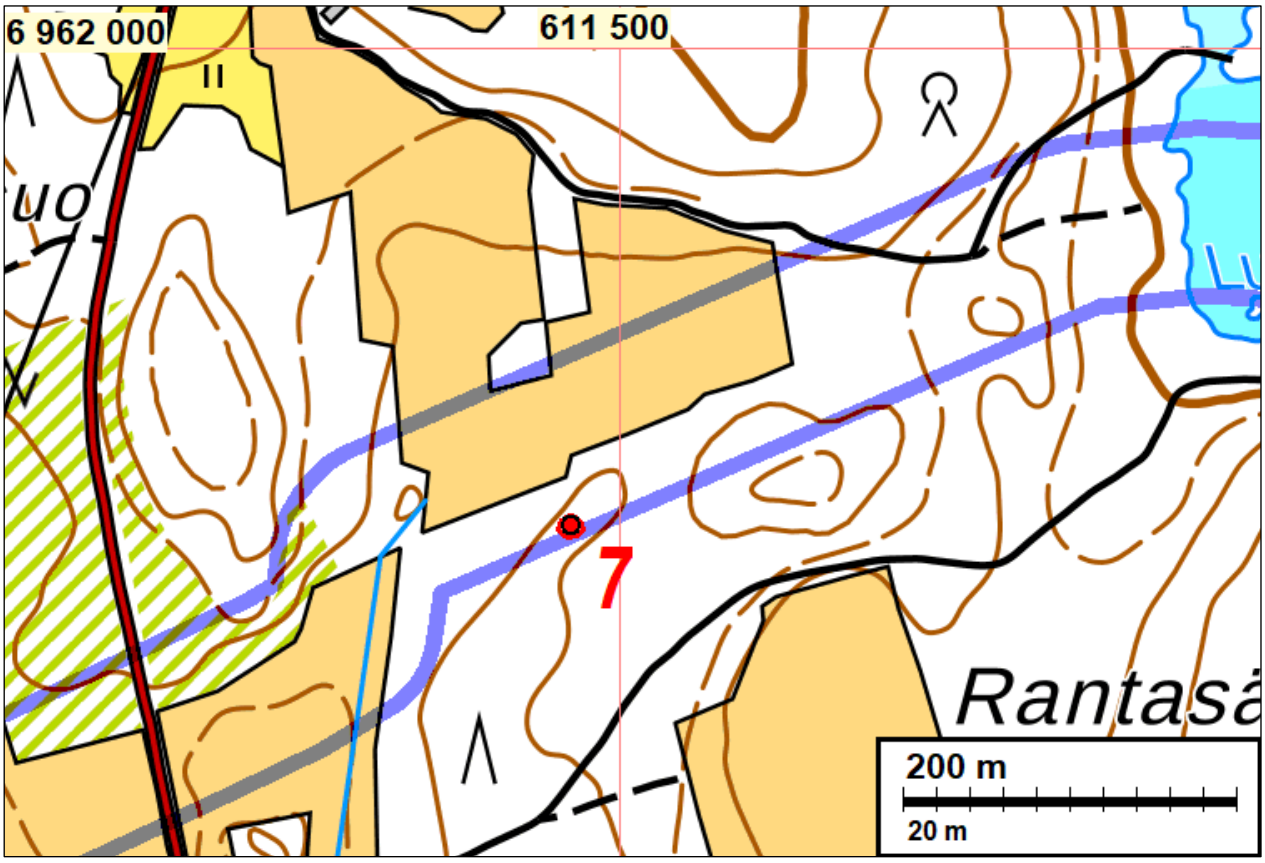
Koordin: N: 6961714 E: 611471 Z: 90

Tutkijat: Sepänmaa & Hemminki 2025 inventointi

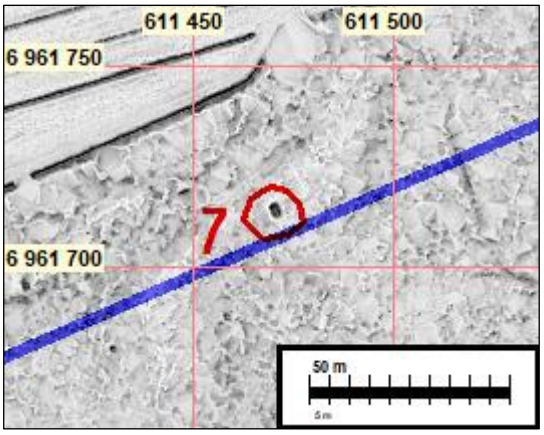
Sijainti: Paikka sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirkosta 9,9 km koilliseen.

Huomiot: *Sepänmaa 2025:* Paikalla on soikea kuoppa, kooltaan noin 2 x 1 m, syvyydeltään 40 cm. Sitä reunustaa noin metrin levyinen, max. 30 cm korkuinen maavalli. Kuoppaan tehdyissä kairauksissa havaittiin sekoittunutta maata, ei selvää podsolimaannosta. Rakenteen perusteella kyseessä on nauriskuoppa.
Maaperä kohdalla on moreenia, puusto kuusta. Kohde sijaitsee purkuputkilinja PVE2b:n etelälaidalla, keskilinjasta noin 45 m eteläkaakkoon.

© Mikroliitti Oy

Kohde 7 – nauriskuoppa. Purkuputkilinja PVE2b:n tutkimusalueen rajat on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveinä käytävänä. Kohteen peruspiste on merkitty punaisella pallolla ja suojelualue punaisella varjostuksella.

Kohde 7 – nauriskuoppa Maanmittauslaitoksen 5p laserkeilausaineistosta (lehti P5311F3_2) tehdyssä visualisoinnissa.

© Mikroliitti Oy

Nauriskuoppa. Luoteeseen.

Arkeologinen löytöpaikka

4 OUTOKUMPU TERVASHAKO 1

Mjtunnus: 309040007
Status: löytöpaikka
Ajoitus: kivikautinen
Laji: löytö

Koordin: N: 6959377 E: 609101 Z: 92

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi, Sepänmaa & Hemminki 2025 inventointi

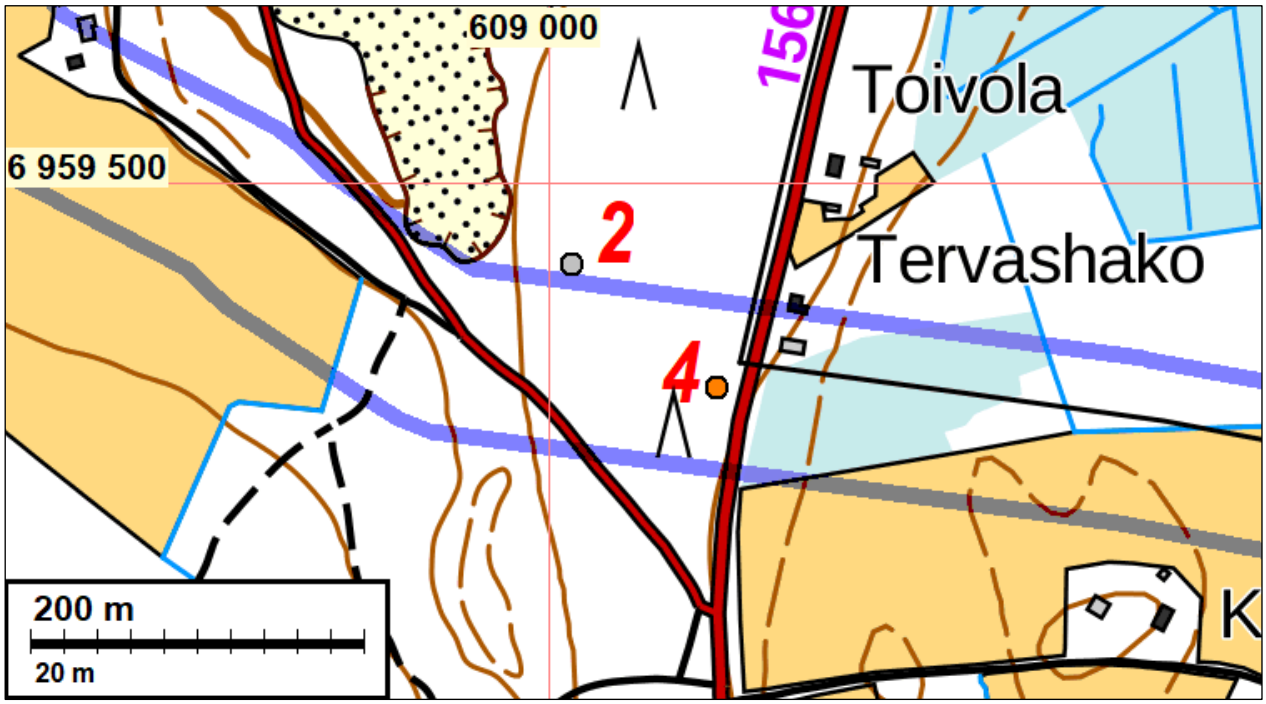
Sijainti: Paikka sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirkosta 6,8 km itään.

Huomiot: *Muinaisjäännösrekisteri:*
Löytöpaikka sijaitsee Porolasta Lappalaan johtavan tien länsipuolella, Tervashakon talosta 60 metriä lounaaseen. Paikalta on yksi kvartsi-iskos.
Löydöt: KM 33560 kvartsi-iskos
Huomautuksia: Kvartsi-iskos löytyi Outokummun inventoinnissa 4.9.2002. Löytöpaikka sijaitsee Porolasta Lappalaan johtavan tien länsipuolella, Tervashakon talosta 60 metriä lounaaseen. Iskos löytyi tiestä noin 5 metriä paikalta, jossa maan

© Mikroliitti Oy

pintaa on kuorittu ja maata muutenkin kaiveltu hienohiekkaisessa maaperässä. Ilmeisesti kyseessä on jonkinlainen hiekkakuoppa, osa kaivetusta hiekasta horsmittuu tien pientareella. Iskos ei ole kovin selvä ja tien penkasta on voinut kulkeutua sepeliä, joten kovin varmana iskoksenakaan kvartsia ei voine pitää. Sinänsä paikka ja koko tien varsi on potentiaalista vaikka kivikautiseksi asuinpaikaksi.

Sepänmaa 2025:
Paikka tarkastettiin inventoinnin yhteydessä. Löydön tienoo on melko tasaista hiekkakangasta. Alue viettää loivasti kohti itää ja alueella on joitakin matalia, epäselviä muinaisia rantamuodostumia 92 – 94 m korkeustasoilla. Löytöpaikan tienoilla on paikoin hiekkamaata vanhan turvekerroksen päällä – on mahdollista, että Pesonen on löytänyt kvartsinkappaleen tällaisesta kontekstista. Vaikutti selvätä, että alueen poikki, suunnilleen purkuputkilinja PVE2c:n linjauksen mukaisesti, on joskus tehty kaivanto.
Löytökohdalle ja sen ympäristöön muutaman kymmenen metrin säteelle, purkuputkilinja PVE2c:n alueelle, tehtiin 11 kpl koekuoppia lapiolla. Mitään merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta tai muista muinaisjäännöksistä ei havaittu.
Topografian perusteella, mikäli tienoilla olisi ollut kivikautinen asuinpaikka, olisi se todennäköisesti sijainnut parikymmentä metriä itään olevan Sätöksentien kohdalla, joka kulkee noin 90 m tasolla olevalla muinaisella rantaterassilla tällä kohdalla. Kohde ei siis ole suojeltu arkeologinen kohde, joten sillä ei ole merkitystä purkuputkilinjausten kannalta.

Kohde 4 – kvartsi-iskoksen löytöpaikka ja kohde 2 - maanottokuoppa. Purkuputkilinja PVE2c:n tutkimusalueen rajat on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveänä käytävänä. Kohteen 4 peruspiste on merkitty oranssilla pallolla ja kohteen 2 harmaalla pallolla.

© Mikroliitti Oy

Kvartsi-iskoksen löytökohta kuvan keskikohdalta hieman vasemmalle, suuremmasta kuusesta muutama metri oikealle.

Poistettu havaintokohde

2 OUTOKUMPU TERVASHAKO 3

Mjtunnus: 1000084841
Status: poistettu havaintokohde
Ajoitus: historiallinen
Laji: aineksenotto

Koordin: N: 6959451 E: 609014 Z: 94

Tutkijat: Niko Anttiroiko 2025 etätarkastus, Sepänmaa & Hemminki 2025 inventointi

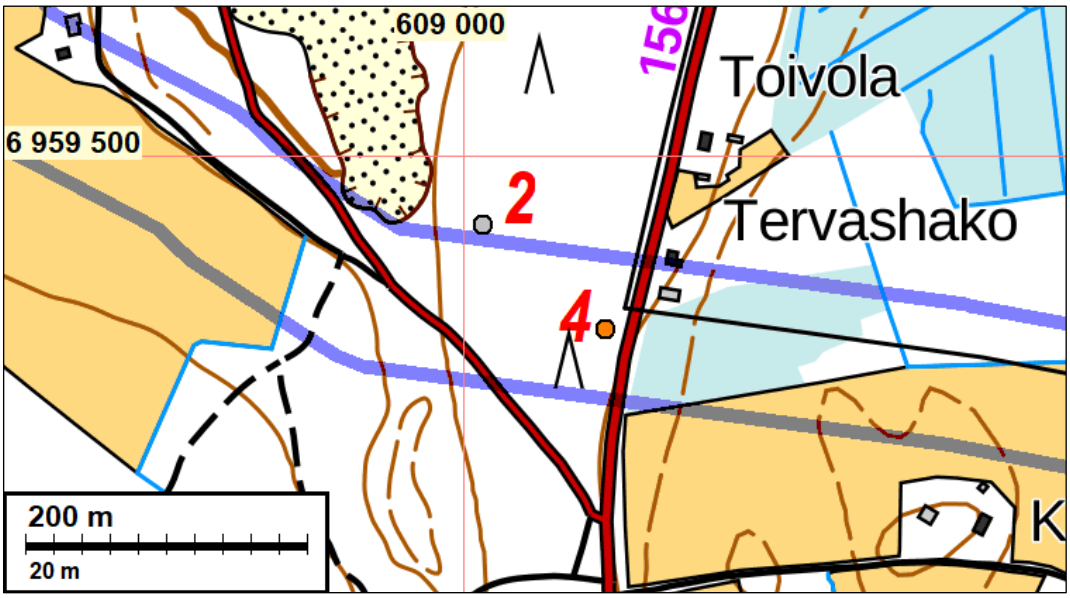
Sijainti: Paikka sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirkosta 6,7 km itään.
Muutokset: status - aik. havaintokohde, tyyppi - aik. tervahauta, laji - aik. valmistus.

Huomiot: *Muinaisjäännösrekisteri:*
Kohteeseen kuuluu tervahauta. Kohde on tunnistettu ja rajattu Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (Tuotantoalue: Outokumpu 2020) tehtyjen arkeologisten havaintojen perusteella (Anttiroiko 2025, etätarkastus). Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.

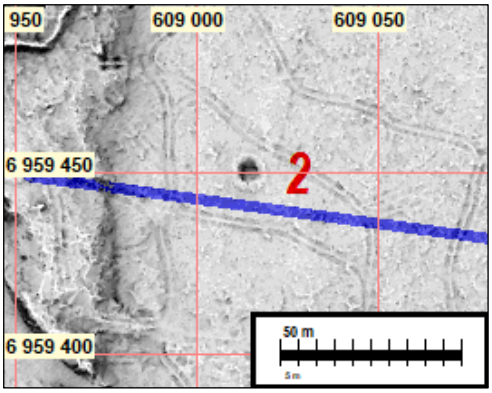
© Mikroliitti Oy

Huomautuksia: Kohde tunnistettu arkeologin Maanmittauslaitoksen laser 5p aineistosta (tuotantoalue: Outokumpu 2020) tekemien havaintojen perusteella. Paikantamisessa on käytetty apuna U-NET -mallia (Anttiroiko et al. 2023, https://doi.org/10.3390/rs15071799).

Hemminki & Sepänmaa 2025: Paikalla on kuoppa, sisähalkaisijaltaan noin 3 m, syvyydeltään 80 cm. Kuoppaa kehystää runsaan merin levyinen, muutaman kymmenen cm korkuinen valli.
Kuoppaan, sen pohjalle, reunavalleille ja vierelle tehtiin 7 kpl käsikairauksia. Missään ei ollut havaittavissa hiiltä, ei myöskään podsolimaannosta. Tämän perusteella kyseessä ei ole hiilihauta tai tervahauta, puuttuvan podsolimaannoksen mukaan ei myöskään muu vanha jäännös. Kyseessä on ilmeisesti vanha maanottokuoppa tai viereiseen (60 m länsiluoteessa olevaan) suureen maa-aineksenottokuoppaan liittyvä vanha koekuoppa.
Kyseessä ei siis ole muinaisjäännös tai muu arkeologinen kohde. Siis ei arkeologinen suojelukohde.

Kohde 2 – maanottokuoppa ja kohde 4 kvartsi-iskoksen löytöpaikka -. Purkuputkilinja PVE2c:n tutkimusalueen rajat on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveänä käytävänä. Kohteen 4 peruspiste on merkitty oranssilla pallolla ja kohteen 2 harmaalla pallolla.

Kohde 2 – maanottokuoppa Maanmittauslaitoksen 5p laserkeilausaineistosta (lehdet P5311F3_3 ja -6) tehdyssä visualisoinnissa.

© Mikroliitti Oy

Maanottokuoppa – ei muinaisjäännös tai muu arkeologinen suojelukohde. Luoteeseen.

Muu arkeologinen kohde

8 OUTOKUMPU LEMMETTY

Mjtunnus: uusi
Status: muu kohde
Ajoitus: historiallinen: nykyaika
Laji: maatalous: raivausvalli

Koordin: N: 6962872 E: 610232 Z: 92

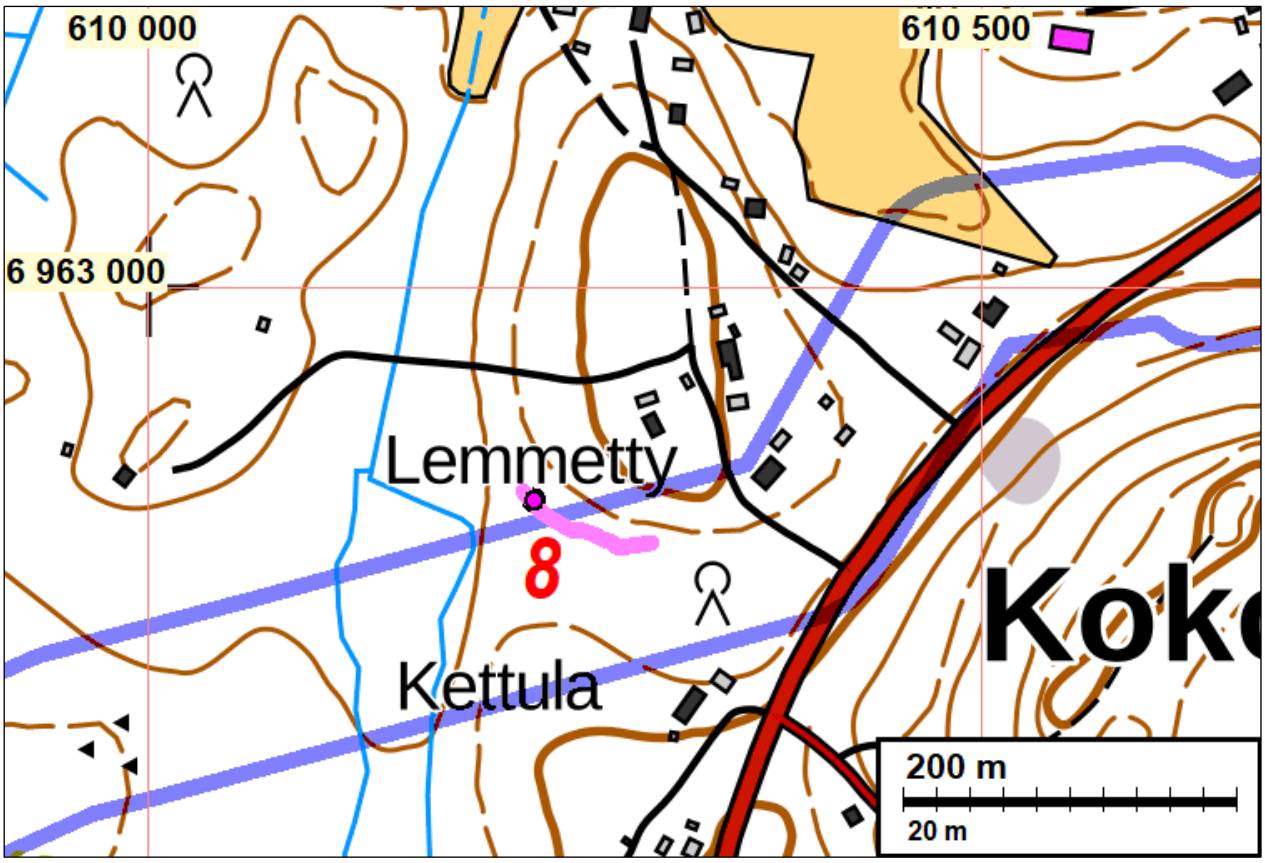
Tutkijat: Sepänmaa & Hemminki 2025 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Outokummun luterilaisesta kirkosta 9,9 km koilliseen.

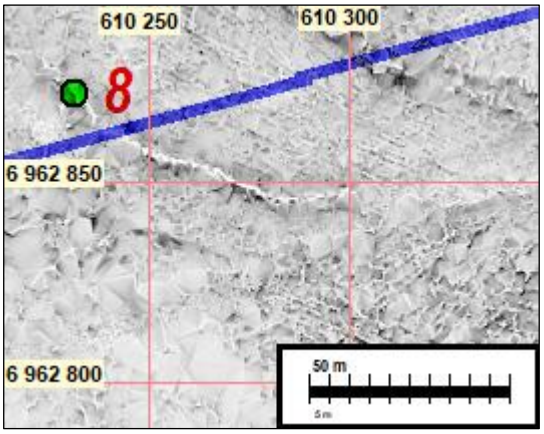
Huomiot: *Sepänmaa 2025:* Kohde on tarkastettu ja otettu tähän raporttiin, koska laserkeilausaineistosta tehdyissä visualisoinneissa se erottuu selvänä vallimaisena rakenteena. Erityyppisten visualisointien perusteella vaikutti siltä, että kyseessä voisi olla viljelyksiin liittyvä kiviaita tai käsin koottu kivivalli, joka taas voisi osoittaa varhaista viljelyalaa ja siihen liittyvää asutusta.

© Mikroliitti Oy

Maastotarkastuksessa todettiin, että kyseessä on koneellisesti, siis 1900-luvulla, tehty raivausvalli nykyisin metsittyneen pellon laidalla. Kohteella ei ole mitään suojelu- tai tutkimusarvoa arkeologisen tutkimuksen kannalta.

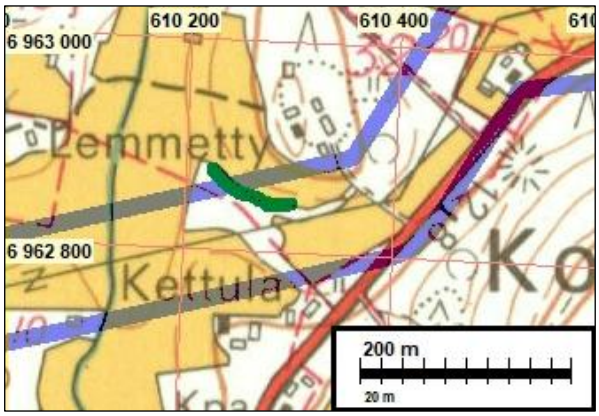

Kohde 8 – nykyaikainen raivausvalli. Purkuputkilinja PVE2a:n tutkimusalueen rajat on merkitty tummansinisillä viivoilla, 50 m etäisyydellä keskilinjoista, siis 100 m leveänä käytävänä. Raivausvallin alue purkuputkilinjan tuntumassa on merkitty vaaleanpunaisella viivalla. Ei suojelukohde.

Kohde 8 – raivausvalli Maanmittauslaitoksen 5p laserkeilausaineistosta (lehti P5311F1_9) tehdyssä visualisoinnissa.

© Mikroliitti Oy

Ote vuoden 1974 peruskartasta 4222 11. Kivivalli lisätty vihreällä viivalla ja purkuputkilinjan 2a rajat vaaleansinisellä viivalla. Kivivalli rajautuu tuon aikaisen pellon laidalle.

Kivivallia. Luoteeseen.

© Mikroliitti Oy